

Muudan uskonnonopettaja vuosikymmenen takaa.

Rajan taakse jääneellä Sortavalan seminaarilla oli onni vuosikymmenien kuluessa lukea työntekijöihinsä suuri joukko huomattavia opettajia ja kasvattajia. Toiset heistä on myöhempi aika riittävästi huomannut ja vetänyt esiin unhoituksen yöstä. Toiset sen sijaan on melkein unohdettu. Muudan näistä unohdetuista on seminaarin ensimmäinen pitkäaikainen uskonnon lehtori, erityisesti kasvatustopillisena kirjailijana aikanaan tunnettu ja tunnustettu Konrad Aleksis Vaaranen (Hougborg).

Vaaranen syntyi Joutsenossa 4. 11. 1849. Hänen syntymästään on tätä kirjoitettaessa kulunut 100 vuotta ja »ukko Vaaranen» ansaitsee sen, että hänen 100-vuotispäivänsä huomataan.

Vaaranen tuli seminaarin uskonnon lehtoriksi 1880 — heti laitoksen alkaessa toimintaansa. Moneen otteeseen hän hoiti seminaarin johtajankin tehtäviä, oli Sortavalan evankelisen seururan esimiehenä ym. Vaativaa virkaansa hän hoiti uskollisesti 30 vuotta, aina vuoteen 1910. Hän kuoli korkean iän saavuttamana 1922.

Tämän kirjoittajan ensimmäinen kosketus Vaaraseen on lähtemättömästi painunut mieleen. Oli seminaarin sisäänpääsyttökintojen ensimmäinen päivä elokuussa 1897 ja Vaaranen oli alkanut uskonnon kuulustelun. Meitä istui kymmenkunta nuorukaista aika lailla läpättävin sydämin eräässä miespuolen luokkahuoneessa. Ukolla oli hakemuspaperimme edessä ja niitä hän verkkain selaili välillä kysymyksiä ja siirtyen järjestyksessä miehestä mieheen. Hän oli jo kysynyt kaikilta muilta, vain kaksi meistä oli vielä jäljellä, jämerä J. S. ja allekirjoittanut. Ukko silmäsi vierustoveriani ja sanoi:

— No, selittäköpää, J. S. mitä sana testamentti merkitsee.

J. S. liikahti levottomasti, vaikenä ja hikikarpalot alkoivat kihota hänen otsallensa. Ukko odotteli rauhallisesti, katseli papereitaan, ja J. S.:ää, silmäsi jo pari kertaa minuakin. Ja mitä pitemmälle aika kului, sitä kuumemmaksi minäkin kävin. Tiesin, että minun tehtäväkseni tulisi J. S.:lle annettun kysymyksen selvittäminen ja minäkin olin unohdannut testamentti-sanana merkityksen. Tiesin sen joskus aikaisemmin kuuluneen tietojeni piiriin, mutta nyt se oli sieltä auttamattomasti pudonnut pois.

Ukko katsahti minuun vielä kerran ja kysyi sitten:

— No, tietääkö K. L., mitä sana testamentti merkitsee?

Ikäänkuin ukon kysymys olisi ollut jokin taikana leimahti testamentin merkitys salamana mieleeni ja vastasin reippaasti:

— Testamentti merkitsee liittoa.

— Niinpä kyllä, ukko puheli. — Liittoa se merkitsee. Mutta te olette liittännyt alkuperäisen kansakoulun päästötodistuksen hakemuksinne. Jos ette pääsekään seminaariin, jää todistus tänne.

— Ehkäpä minä kuitenkin pääsen, huomautin.

Vaaranen naurahti makeasti.

— No niin, ehkäpä. Ehkäpä te pääsette.

Minä pääsinkin seminaariin. Mutta J. S:n nimeä ei mainittu, kun parin päivän kuluttua tutkintojen tulos ilmoitettiin seminaarin juhlasalissa. Hän alkoi opintonsa seuraavana syksynä eräässä toisessa seminaarissa, tuli virkaan kotipitäjänsä kauas pohjolaan, oli opettajana parhaita, mitä olla saattaa, suoritti yhteiskunnallisena toimihenkilönä elämäntyön, jonka ylittäneitä ei monia ole. Kotipitäjänsä »kuninkaaksi» häntä hyvän tahtoisella huumorilla nimitettiinkin.

Opettajana Vaaranen oli kuivahko, mutta hänen asiallinen, suurta lukeneisuutta ja ajattelua osoittava esityksensä veti nuoret mielet mukaansa. Sitäpaitsi hän edusti käytännöllistä kristillisyyttä, joka ammensi elinvoimansa ympärillä olevasta elämästä. Monista muista uskonnonopettajista hän erosi siinä, että salli oppilaiden tehdä kysymyksiä esillä olevan kohdan johdosta. Sitäpaitsi hän oli kaikessa vakavuudessaan hyvin huumorintajuinen. Pari esimerkkiä, jotka sitä valaisevat, puolustanevat tässä paikkaansa.

Uskontotunnilla oli ollut puhe Iisakin uhraamisesta ja Vaaranen kysyi, kuinka vanha Iisak mahtoi olla silloin, kun Abraham aikoi uhrata hänet. Sitä ei ole raamatusta mainittu ja siksi jättäinkin katselemaan toisiamme. Vihdoin Mauno Tomppila viittasi ja vastasi leveällä Elimäen murteellaan:

— Olihan Iisakki jo koko iso poika, kun hän kerran jaksoi sen puutaakan kantaa.

Ukko naurahti herttaisesti, muisti ehkä itsekin, ettei raamattu antanut vastausta hänen kysymykseensä ja virkkoi:

— Niin, niin. Olihan se jo iso poika.

Nuorukaisjoukossakin pohdittiin usein vakavia elämänkysymyksiä. Kerran oli keskusteltu siitä, minkälainen iankaikkinen kadotus todella mahtaa olla. Tultiin siihen tulokseen, ettei se ehkä ole sellainen piinanpaikka, kuin tavallisesti uskotaan. Lopuksi päätettiin kysyä Vaaraseen käsitystä asiasta ja joku tovereista teki uskontotunnilla asiaa koskevan kysymyksen.

Ukko jäi miettiväiseksi ja vastasi vihdoinkin:

— Ei kai meidän tarvitse niin ajatella, että iankaikkinen kadotus mikään pikipata olisi.

Kerran välitunnilla oli siinä luokassa, johon tämän kirjoittajakin kuului, tavallista äänekkäämpi melu. Vaaranen oli sen kuullut ehkä opettajahuoneeseen saakka ja tuli luokan ovelle aikoen tietysti tyyntä poikia. Mutta ennen kuin hän ennätti sitä tehdä tuli paikalle muuan väkevydestään tunnettu nuori mies, otti hintelän Vaaraseen syllynsä sen tarkemmin katsomatta, siirsi hänet syrjään ja asetti jälleen lattialle. Ukko ei siitä yhtään pahastunut, naurahteli vain hieman hämillään ja varoitti:

— Olkaahan, pojat, siivolla!

Vaaraseen opetus oli nuoria luonteita muodostava. Kuinka toisin saattoikaan olla, kun opetuksen

Maanjäristystutkimuksista Suomessa.

Helsingin yliopiston seismoaseman esimies, itäkarjalais-syntyinen seuramme johtokunnan jäsen, tohtori *Eijo Vesanen* on antanut Suomen Sosialidemokraatti-lehden haastattelijalle ylen mielenkiintoisia tietoja maakuoren tärähtelyistä ja niiden selville saamisista. Sen julkaisemme asianomaisen ystävällisellä luvalla tässä:

»Ohhoo! silloinpa on meteliä ja mullerrusta. Kaksi mullerrusta on jo ollut, kolmas on vielä tulematta, ja silloin tapahtuu se suuri autuuden merkki, silloin maailma on menevä tuhaksi ja tomuksi kuin kuiva virsu. Silloinpa karja aholla mörää ja siat kujalla kauheasti vinkuu, jos nimittäin tämä tuho on tapahtuva kesäiseen aikaan, mutta jos se talvella tapahtuu, niin karjapa silloin ometassa teiskaa ja mörää ja läätin pahnoissa sika-parat vinkuu. Silloin on melskettä, pojat. Ohhoo! Kaksi mullerrusta on jo ollut, kolmas on vielä tulematta, niinkuin sokea eno sanoi.»

Tähän tapaan haasteli Timo muille veljeksille sokean enon viisauksia tulevasta maailmanlopusta Sonnimäen harjalla, »Kaksi mullerrusta on jo ollut.»

Mitä tiedämme me nykyajan ihmiset noista suurista mullerruksista? Jopa kuusikin maanjäristystä saman vuorokauden aikana! Sanomalehdet otsikoivat: »Hyökyaalto vienyt mukanaan 1 500 ihmistä. Tulipalot raivoavat tuhoutuineissa kaupungeissa» jne, jne.

Maankuori tärähtelee Helsingissä miltei joka päivä ja me vaan nukumme vanhurskaan unta tietämättöminä siitä, että tuhansien kilometrien päässä maanjäristykset merkitsevät »kolmatta mullerrusta» tuhansille ja taas tuhansille ihmisille. Mutta Siltavuoren pengeri 20:ssä on kojeita, jotka eivät nuku. Nämä Helsingin Yliopiston seismisen aseman laitteet toteavat valtaosan maankuoren suuremmista tärähtelyistä, noteeraavatpa ne maanjäristyksen Uudessa Seelannissakin, joka on Helsingin antipodi, so. maapallon toisella puolella oleva vastapiste, ja jonne on matkaa 20 000 km.

Reportterillamme oli tilaisuus tutustua noihin peräti herkkiin kojeisiin, seismisen aseman esmiehen tohtori Eijo Vesasen opastuksella. Kieroksellaan näki ja kuuli reporteri seuraavaa:

Olettakaamme, että jossain kaukana, 6 000—20 000 kilometrin päässä tapahtuu maanjäristys, jonka aiheuttamat sysäykset etenevät maapallossa kimmoisina aaltoina joka suuntaan. Tällaisen aaltoliikkeen heilauduslaajuus pienee pienentymään ja tuntuu luonnollisesti sitä heikommin, mitä kauempana olemme järjestyskeskuksesta ja jo muutamien kymmenien tai satojen kilometrien päässä sitä on monesti mahdollon tavallisilla aisteilla huomata. Mutta seismograafitpa huomaavat.

Kun erilaiset aallot etenevät eri tavoin ja eri nopeuksin sekä pitkittäisinä että poikittäisinä maapallon halki ja kun pitkittäisten etenemisnopeus on suurempi, voidaan käyrien ja erinäisten laskumenetelmien perusteella laskea havaintopaikan ja maanjäristyspaikan välinen etäisyys

Vanhat seismografit olleet toiminnassa 25 vuotta.

Vuonna 1924 asennettiin paikoilleen maamme ensimmäiset seismografit, jotka vieläkin seisovat tukevasti betonijalustallaan, joka nojaa peruskallioon. Laitteeseen kuuluu teräslangan varassa riippuva 700 kilon painoinen horisontaalisuuntainen heiluri, jonka yhteyteen on konstruoitu erittäin herkkät vivut, jotka päättyvät eräänlaiseen osoitimeen. Heilurin kannatinpisteen liikahtamisesta alkaa vipu heilua ja osoitin piirtää käyrän hiilipaperille, joka säännöllisesti ja vuorokaudet umpeensa liikkuu eteenpäin kellolaitteen avulla. Koneistoon kuuluu myös tarkasti käyvä kello sekä sen avulla toimiva valokenno. Jokaisen minuutin kuluttua kellossa sijaitseva peili heijastaa valonsäteen valokennoon, joka vuorostaan panee erään mekanismin toimimaan siten, että seismografin piirrin nousee hetkeksi nokipaperilta ja paperiin jää lyhyt katko, minuuttimerkki, piirtimen jälkeen ja tästä voidaan

antaja itse oli syvän kristillisen elämänsä omaava, oppilaittensa parasta aina tarkoittava, puolueeton ja oikeamielinen opettaja sekä kasvattaja. Seminaarilaiset eivät ainoastaan kunnioittaneet uskonnonopettajaansa, vaan suosivat häntä ehdottomasti. »Ukko Vaaranen on miesten parhaita» kuului se arvostelu, joka yksimielisesti hänestä annettiin. Unohtaa ei sovi niitä hartaushetkiä, joita Vaaranen säännöllisesti järjesti seminaarin juhlasalissa. Harvoin niistä oltiin poissa. Ja niin totuttiin nuoruuden riehakkainakin vuosina säännöllisesti tulemaan Jumalan Sanan äärelle.

Konrad Vaarasan vaikutus oppilaisiinsa kantautui pitkäksi aikaa senkin jälkeen, kun he jo olivat

seminaarin jättäneet. Se oli mahdollista hänen oivallisten oppi- ja valmistekirjojensa välityksellä. Hänen Biblian historiansa kansakouluille, Kirkkohistoria kouluja varten, Kristillisen kirkon vaiheet, Lyhyt johdatus pyhän Raamatun kirjoihin ja Lyhyt johdatus Lutherin vähän Katekismuksen opettamiseen ovat kuluneet lukuisien hänen oppilaittensa käsissä ja antaneet varmuutta, henkeä ja elämää uskonopetukselle.

Vaaranen oli persoonallisuus, jonka työ Karjalan seminaarissa oli perustaa luova ja suuntaa näyttävä. Hänen uskollisuutensa työssä oli esimerkiksi kelpavaa ja sen siunauksellinen vaikutus on kestänyt näihin kaukaisiin vuosikymmeniin saakka.

K. Merikoski